

Posudek školitele na diplomovou práci
Arabské výpůjčky v češtině
Kristýna Hazbunová

Kristýna Hazbunová se ve své diplomové práci zabývá tématem výpůjček z arabštiny do češtiny. Výběr tématu je bezpochyby záslužný, protože v této oblasti doposud v podstatě nebylo publikováno téměř nic, pokud zanedbáme některé poznámky v pracích českých arabistů (především seznam Ivana Hrbka v doslovu k práci Maurové a Evropa od Hanse Kaufmanna – česky 1982). V této situaci je nutno považovat předloženou práci za průkopnickou. Stejně tak je třeba ocenit samostatnost, s jakou se diplomantka zpracování tohoto tématu ujala.

Cílem bylo shromáždit co největší množství slov, která do češtiny mohla být přejata z arabštiny, čili pokus o sestavení slovníčku výpůjček z arabštiny. Pro shromáždění tohoto seznamu byly využity jak etymologické slovníky češtiny (Machek, Rejzek), tak i slovník cizích slov a také frekvenční slovník češtiny, tedy také pokus o vlastní analýzu české slovní zásoby. Je zřejmé, že v případě etymologických slovníků budou nalezeny především starší výpůjčky, analýzu lexikálního seznamu češtiny pak je třeba vnímat jako snahu o nezávislý výzkum a zmapování současné situace. Obohacení seznamu patrně nebylo významné, přesto je třeba tuto snahu ocenit – je patrné, že potřebná příslušná analýza daleko přesahuje rozsah diplomové práce. Otázkou je, zda do takovéto analýzy zařadit např. česky psané práce arabistů (sem by spadal rozdíl v psaní „kalif“ – „chalífa“ a některé další).

Výsledný seznam byl prověřen v etymologických slovnících evropských jazyků, šlo především o západoevropské prameny a latinu, tedy „západní“ trasa výpůjček z arabštiny do češtiny. Použity jsou i internetové zdroje, mnohdy s významným přínosem. Diplomantka několikrát konstatuje, že druhá potenciální trasa, jdoucí z oblasti Černého moře, není doposud téměř vůbec zpracována, i když i v tomto případě je možno očekávat relativně významný zdroj výpůjček. Kvůli nedostatečnému zpracování pak určitou nerovnováhu v zastoupení obou tras není možné vnímat jako nedostatek předložené práce. Kromě toho se diplomantka pokusila o zmapování hláskových změn, ke kterým v průběhu přejímání došlo (ty samy mohou být indikativní pro určení trasy výpůjčky), stejně jako změn morfologických. Nastíněn je i možný sémantický posun při jednotlivých výpůjčkách.

Analýza celkového souboru je předložena v závěru práce. Zde autorka ukázala, že je schopna analýzy shromážděného materiálu, ovšem na druhé straně je též vidět, že na závěru práce se poněkud podepsal časový tlak při dokončování práce. Některé části analýzy jsou spíše naznačeny, některé jsou pouze konstatovány bez toho, aby se autorka snažila hledat důvody popsaných procesů – toto se týká především analýzy samohláskových změn. Některá tvrzení jsou patrně nedomyšlená (např. s. 160: „Většina arabských emfatických souhlásek ztrácí emfázi“ – toto tvrzení, vztaženo na češtinu, je bezpochyby nesprávné – čeština nemá sekundární koartikulaci typu srovnatelného s emfází v arabštině, proto v procesu přejímání muselo dojít ke ztrátě

emfáze u všech těchto hlásek). U analýzy tras, kterými se výpůjčky do češtiny dostávaly, je jen velmi málo upozorněno na trasu „přímou“, tedy přímé převzetí z arabštiny bez zprostředkujícího jazyka, což je relativně běžné zhruba od 80. let minulého století. Stejně tak není příliš rozebrán rozdíl ve fonologických a morfologických změnách v případě převzetí slova z různých zdrojů. Rovněž z analýzy lexikálních stylů není vyvozen žádný další závěr. Přes tyto nedostatky považuji závěr práce za dostatečný, mimo jiné také kvůli již zmíněné průkopnickosti předložené práce. Je však zřejmé, že v případné další práci na tématu bude muset diplomantka tyto nedostatky odstranit.

Celkově představuje práce Kristýny Hazbunové hodnotný přínos k analýze výpůjček z arabštiny do češtiny. Diplomantka prokázala schopnosti samostatné práce, a to jak ve shromáždění analyzovaného materiálu, tak v jeho analýze. Doporučuji proto její práci k obhajobě.

V Praze dne 24.9.2006

Doc. PhDr. Petr Zemánek, CSc.